

Het Museum van
verbroken beloftes

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Elizabeth Buchan

Het Museum van verbroken beloftes

Vertaald uit het Engels door
Carolien Metaal

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 5139 6

© 2019 Elizabeth Buchan

© 2020 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam en Carolien Metaal

Oorspronkelijke titel *The Museum of Broken Promises*
Oorspronkelijke uitgever Corvus, an imprint of
Atlantic Books Ltd.

Omslagontwerp Janine Jansen

Omslagillustratie © Katrina Yu / Arcangel Images

Foto auteur © Ian Philpott

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Annie en Duncan

‘Langzaam drong het tot me door dat er twee soorten
vrijheid bestonden, innerlijke en uiterlijke.’

Ivan Klíma, *Moje šílené století*

Oostenrijk, 1986

Een meisje van twintig met een hand in het verband staat te wachten op een Oostenrijks perron. In de koffer aan haar voeten zit een rugzak, maar verder niets, want hij dient slechts als dekmantel.

Het perron is grauw en zo slecht onderhouden dat planten door de scheuren in het asfalt omhoogkruipen. Dat geldt ook voor het spoor, waar het onkruid welig tiert tussen de dwarsliggers.

De ogen van het meisje schieten van links naar rechts, op zoek naar een stille. Zo'n groezelig maar soms wanhopig type dat zich staande houdt door anderen te verklikken. Op dat gebied is ze een expert geworden.

Ze tuurt met samengeknepen ogen in de verte. Het kleine, afgelegen station is omringd door bossen. Essen, dennen en schitterende zilverberken. Door een opening tussen de bomen ziet ze een groepje rode daken waartussen de uivormige koepel van een barokkerk verrijst. Typisch Midden-Europa, denkt ze. Haar adem stukt. Het vrije Europa.

Er loopt een stel het perron op. De vrouw draagt een weekendtas en hij een grotere koffer, die hij neerzet. Zij is slank en heeft een lichtbruine mantel aan. Hij is steviger en heeft een Tiroler hoed met een veer op zijn hoofd. Ze ogen welvarend en zelfvoldaan; het meisje heeft op het eerste gezicht een hekel aan hen. Zij kunnen hun achterwerk op de treinbank laten zakken en in alle rust blijven zitten tot ze in Wenen zijn.

Het meisje draait zich in de richting waaruit de trein zal komen; vanaf de grens tussen het communistische Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk, waar ze nu staat te wachten. Hoewel de spoorlijn is aangelegd in de hoogtijdagen van het Habsburgse rijk en goed in kaart is gebracht, zal het geen simpele reis worden. Dat zou hij ook nooit geweest zijn.

Als alles volgens de dienstregeling verloopt (dat is niet iets waarop je kunt rekenen in Tsjecho-Slowakije) zou de smerige, met een rode ster versierde en op een tank lijkende Oostbloklocomotief naar het wisselstation voor de locs moeten rijden, op de grens van Tsjecho-Slowakije en Oostenrijk. Omdat ze een week eerder dezelfde reis heeft gemaakt van Praag naar Wenen weet ze dat daar een speciaal perron afgeschermd is met een muur en prikkeldraad, waar de douanebeambten wachten.

Ze is geen Tsjechische. Haar bevoegdheid om te reizen staat niet ter discussie. Toch was het op die treinreis tot haar doorgedrongen dat ze besmet was met het virus van de onderdrukking. Klamme handen. Het gevoel voortdurend naar de wc te moeten. Haar medepassagiers in de gaten houden. Paranoia is willekeurig; het maakt niet uit door welke filosofie die gevoed wordt.

In České Velenice, op de grens, hadden Tsjecho-Slowaakse bullebakken van de douane zich door de rijtuigen heen gewerkt; iets wat ze op dit moment waarschijnlijk ook deden. Zij en de andere passagiers hadden zich niet durven verroeren. Op het perron controleerden politieagenten met honden of er geen verstekelingen waren die zich aan de onderkant van de trein hadden vastgeklampt. Zodra het sein veilig had geklonken, was de Tsjechische locomotief ontkoppeld en met een schok vervangen door een glimmend westers exemplaar.

Ze weet nog dat ze haar Britse paspoort in haar gewonde hand klemde en had geprobeerd die verstekelingen uit haar hoofd te zetten. In plaats daarvan had ze zichzelf gedwongen aan hem te denken – aan hoe ze elkaar ontmoet hadden en het geworden was

wat het nu is. Net als nu waren haar gedachten afgedwaald naar de liefde en hoe bijzonder en ontvlambaar die is en hoe ze erdoor wordt verteerd. Aan hoe haar leven op zijn kop is komen te staan.

Als ze haar ogen dichtdoet, ziet ze hem zo voor zich. Zijn aanraking, zijn geur, zijn lichaam.

Het enige bankje op het perron is vrij en ze gaat erop zitten. Het hout is verweerd en splintert; je haalt er gegarandeerd je kousen aan open.

Ze steekt een sigaret op.

Milos heeft het plan ongetwijfeld tot in den treure met Tomas doorgenomen. 'Het gaat om de details.' Ze weet nog dat Milos haar vertelde over de vluchtroute. 'Leer alles uit je hoofd.' De juiste zitplaats, het juiste station, de juiste kleren... 'Je moet ze ervan overtuigen dat jouw reis normaal is en dat je er toestemming voor hebt gekregen.'

Er is een krat champagne verstuurd naar de wachttorens. Volgens Milos werkte dat bijna altijd. Ze dronken voeren.

Stap voor stap. De constructie van een ontsnapping is verschrikkelijk gevaarlijk, omdat er vertrouwen bij komt kijken.

Haar hart gaat sneller slaan. Niet denken aan mislukking. Het zou waanzin zijn om het in České Velenice op een rennen te zetten. Zelfmoord. Dat weet iedereen. Daarom zit ze nu op dit opvallende station aan de andere kant van de grens.

'On arrive,' had hij in zijn abominabele Frans gezegd. 'Dat beloof ik.'

De herfstwind zwiept de boomtoppen heen en weer. Haar sigaret licht op en gaat dan uit. Ze drukt de peuk plat met haar schoen en rilt.

De verklidders. Wie zijn ze? Antwoord: iedereen, óók je oma. Zodra je in de gaten krijgt dat een oudere vrouw met een boodschappennet vol groenten net zo gevaarlijk is als de zware jongen in het leren jasje, wordt duidelijk dat iedereen iedereen kan manipuleren. Ze weet ook dat de verklidders – vaker dan ze vermoed had – net zo

bang zijn als degenen die ze in de gaten houden.

Wachten.

Wachten is een kunst. De inwoners van Oost-Europa kennen de kneepjes ervan. De droge lippen. De snelle hartslag.

Ze stopt haar koude handen in haar zakken. In de linker klemt ze het treinkaartje dat ze gebruikt heeft voor haar eigen vertrek. Praag, Tábor, Gmünd... Ze weigert het weg te gooien.

De stokoude Volkswagen die ze bij een garage gekocht heeft, staat bij het station geparkeerd. God mag weten in welke conditie de auto verkeert, maar als die hen naar Engeland brengt, maakt het geen mallemoer uit. Op de achterbank liggen een brood, worstjes, appels en bier.

‘Je zult met me moeten trouwen als je in Engeland wilt blijven.’

‘O ja?’

Haar maag krimpt pijnlijk samen en ze begint te trillen.

Ze weet wat ze gedaan heeft.

Ze weet het.

Ze kijkt op haar horloge. In de wereld die ze net ontvlucht is, worden veel grappen gemaakt over de betrouwbaarheid van dienstregelingen. Daar kan ze nu niet om lachen.

Weer kijkt ze op haar horloge.

Als het goed is, baant de net aangekoppelde loc zich nu een weg naar de grens, waar de douanebeambten klaarstaan om de betonnen barricades te openen, zodat hij op weg naar Wenen vaart kan maken.

Als het goed is.

De instructies waren ongetwijfeld gedetailleerd. Hij zou zijn haar kort moeten laten knippen en een pak aantrekken – helemaal niets voor hem. Hij zou zijn vervalste paspoort te allen tijde bij de hand moeten houden.

‘Ik hoop maar dat je geen Wilhelm wordt,’ had ze bij het afscheid tegen hem gezegd. ‘Ik weiger te houden van een Wilhelm. Viktor van Victory is veel beter.’

Op het stationsbankje duimt ze dat hij aan het gangpad zit – vanaf die plek ben je sneller weg. In zijn koffertje zouden een verzonnen agenda met zakelijke afspraken voor zijn vierdaagse bezoek aan Wenen en een vervalste voucher voor het hotel moeten zitten.

Ze tuurt in de verte. Er beweegt een trein tegen een groene achtergrond. Die wordt langzaam groter en komt op het station af. De wielen knarsen als hij vaart mindert. De stank van antraciet en armzalige steenkool drijft over de perrons.

Wat is liefde? Wat is haar liefde? Diepgaand, oneindig, brandend, teder... al die woorden.

Schuldig? Ze wringt haar handen.

De trein heeft steile trapjes naar de rijtuigen en de passagiers stappen uit. Een dreumes wordt omlaag geholpen. Een oudere man klampt zich vast aan de deurstang en verzamelt moed.

Het voldane, welvarende stel een eind verderop op het perron staat klaar om in te stappen.

De wind draait, waardoor haar ogen tranen. Een man in een krijtstreppak en zwarte gaatjesschoenen stapt uit het derde rijtuig. Zijn hoed verhult zijn gezicht, maar hij heeft kort haar en uit zijn borstzak steekt het puntje van een rode zakdoek.

Haar ogen tranen nu zo overvloedig dat ze nauwelijks iets ziet.

Haar hart maakt een sprongetje van opluchting.

Dan...

De man blijft voor haar staan. ‘Laure.’

Haar beeld wordt helder. O mijn god. Haar maag keert zich om, haar knieën knikken. Ze kan elk moment in elkaar zakken op het grauwe perron.

Petr steekt zijn hand uit.

Die van haar blijven omlaag hangen. ‘Waar is Tomas? Zeg me waar hij is.’

‘Dat kan ik je niet vertellen.’

‘Leeft hij nog?’

‘Dat kan ik je niet vertellen.’

Hij kijkt haar met een mengeling van medelijden en minachting aan. In een helder moment beseft ze dat Petrus gevoelens voor haar niet zo ver gaan dat haar geluk gegarandeerd is. Hij heeft zijn eigen leven. Hij heeft zijn gezin. Hij heeft zijn principes.

Ze stapt achteruit, zet een wankele voet achter de andere. ‘Mijn god... Je hebt hem verraden.’

Hij pakt haar gewonde hand en ze onderdrukt een gil. ‘Heb ik hem verraden?’ zegt hij.

1

Parijs, heden

Haar leven was niet helemaal je dat. Dat zou het waarschijnlijk ook nooit worden – maar het was niet slecht. Er waren voorzieningen getroffen. Ze had het museum.

Om negen uur opende Laure de luiken van zaal 2 en keek uit over een in het ochtendlicht ontluikend Parijs. Een stelletje duiven struinde luid koerend over het dak van de bureu. 's Zomers lichtte de zon de kleuren van de dakpannen op. In de herfst waren ze glad van de regen en 's winters zorgde vorst voor een witte rand, waardoor ze aan de fantasie van Fabergé ontsproten leken.

Verder veranderde er weinig gedurende het jaar en dat was precies waar Laure naar hunkerde. Ze wilde hetzelfde uitzicht hebben, dezelfde luiken openen en zich omdraaien om de glazen vitrines te inspecteren die de onrust omsloten van hen die een uitweg zochten.

Die voorwerpen konden verontrustend zijn. Of schrijnend. Of grappig. Ze hadden bijna altijd effect. Het was niet ongewoon dat een bezoeker opmerkte dat hij of zij een déjà vu had gehad bij het bekijken van de vitrines. Sommigen bekenden het gevoel te hebben dat er afgezien van de bezoekers nog iemand anders in de zaal was. Anderen zeiden dat de voorwerpen bezieling leken uit te stralen, met alle bijbehorende onnauwkeurigheid en geheimzinnigheid. Ze bleef staan om een vlekje op het glas van de vitrine bij de

deur weg te wrijven en liep de volgende zaal in. De dag was begonnen.

Vlak voor lunchtijd klonk er een onderdrukte kreet in het gebouw.

Boven in het kantoortje keken Laure en haar assistent Nic Arnold op van hun bureau. Daar had je er weer een. Een graadmeter voor als er iets brak bij een bezoeker en er... nou ja... veel loskwam.

Ze gebaarde naar de deur. 'Jij of ik?' De kreet werd herhaald en Laure nam een beslissing. 'Allebei, denk ik.'

Het was vroeg in het najaar en de bezoekersaantallen daalden, wat altijd gebeurde na de zomer. Strikt genomen was het een normale dag. Maar normale dagen konden bedrieglijk zijn. Onrust kon zomaar ontstaan, geweld zelfs. En zeker heftige emoties. De collectie van Laures bescheiden museum had de kracht die op te roepen, met name bij degenen die al op het punt van breken stonden.

Ze pakte de EHBO-trommel. Nic nam het klembord mee. Samen renden ze naar beneden. Indien de procedure gevolgd werd, zou Chantal zich vanuit de kiosk naar boven haasten om bezoekers te verwijderen uit de zaal waar het incident plaatshad.

In zaal 3 waren een man en een vrouw aan het vechten. Nou ja, feitelijk weerde hij haar af toen zij hem in zijn gezicht probeerde te slaan met de museumcatalogus. Laure en Nic wisselden een blik van verstandhouding. Nic legde zijn klembord neer, stapte naar voren en trok zo beleefd als mogelijk was onder de gegeven omstandigheden de vrouw weg bij de man.

Hijgend deed de man een stap achteruit – teleurstelling en woede tekenden zijn gezicht. Hij betastte zijn wang waar de rand van de catalogus een rode striem had achtergelaten. 'Wat bezielt je, Odile?'

'Ik kan je wel vermoorden,' zei ze op zakelijke toon, wat de boodschap alleen maar ijzingwekkender maakte. Met een hand hield ze de riem om haar spijkerbroek vast waaraan, zag Laure, een gro-

te ijzeren gesp zat. ‘Misschien doe ik dat een dezer dagen ook wel.’

Ze waren Frans. Niet zo verrassend aangezien dit Parijs was, maar de nationaliteit van een bezoeker was in dit museum (in elk museum?) nooit te voorspellen.

De vrouw zakte door haar knieën, waardoor Nic gedwongen werd zijn greep te verstevigen. Laure schoof de stoel die precies voor dit soort noodgevallen tegen de muur stond onder de vrouw en samen lieten ze haar erop zakken.

De EHBO-trommel was zo ontworpen dat hij gemakkelijk openging en Laure haalde er een bekertje en een flesje water uit. ‘Hebt u hier wat aan?’ Ze was rustig en zorgvuldig. ‘Het is mij niet toegestaan medicatie toe te dienen, maar ik kan wel contact opnemen met een arts of een ambulance bellen als u die denkt nodig te hebben.’

Nic raapte het klembord op en noteerde de datum en de tijd in de vakjes op het formulier met het kopje INCIDENTEN.

Laure bracht het plastic bekertje naar de lippen van de vrouw, die een slok nam en haar arm wegduwde. ‘Dank u.’

Laure ging rechtop staan en wendde zich tot de man. ‘Bent u degene die wij in een noodgeval moeten verwittigen?’

Hij was lang. Droeg een spijkerbroek en een corduroy jasje. Was waarschijnlijk ergens in de veertig.. ‘Als u wilt weten of ik haar man ben: dat is zo,’ antwoordde hij. ‘Yves Brun.’ Verbitterd was hij ook.

Nic noteerde zijn naam.

‘Voelt uw vrouw zich niet lekker of is ze van streek geraakt door iets in het museum?’ vroeg Laure.

Er gleed een schaduw over het gezicht van de man. ‘Ik vermoed dat laatste.’

Zelfs voor een nietsvermoedende toeschouwer – en Laure en Nic waren gewend aan een hoge mate van bedrog door het publiek – was het duidelijk dat Yves de waarheid omzeilde.

Odile huiverde. ‘Hij weet heel goed wat het was.’

Ook dat schreef Nic op. De huidige voorschriften vereisten een accurate rapportage. Hij vroeg Yves naar hun telefoonnummers.

Yves boog zich over zijn vrouw. 'Dit kun je niet in het openbaar doen, Odile. Het wordt een probleem.'

Ze keek hem aan en spuugde zonder waarschuwing naar zijn voeten. 'Zo'n soort probleem?'

'Putain.' Hij stapte achteruit.

Weer wisselden Nic en Laure een blik. De situatie was blijkbaar gecompliceerder dan die op het eerste gezicht had geleken.

'De schoentjes...' Odile veegde haar mond af. 'Die zijn van mijn dochter.'

Nic noteerde: 'Zaal 3. Echtelijk incident.'

Laure wist waar Odile op doelde. Voor in de vitrine stond een rechthoekige doos met daarin een overdreven zorgvuldig opgevouwen babyuitzet. Een kasjmieren sjaal, twee piepkleine hemdjes, een paar sokjes en opvallende groen-witte schoentjes. Op het kaartje ernaast stond in het Frans, Engels en Italiaans: MIJN KIND IS ALS GEVOLG VAN VERWAARLOZING NOOIT TER WERELD GEKOMEN.

Laure ging voor de vitrine staan, zodat Odile die niet meer kon zien. 'Wilt u dat ik hulp inschakel?'

De echtgenoot kromp ineen. 'Nee.'

'We hebben allemaal hulp nodig. De hele wereld heeft hulp nodig,' zei Odile. 'En hij heeft de spullen van mijn dochter hier zonder mijn toestemming naartoe gebracht.'

'Het komt door de medicijnen,' zei Yves. De woede had plaatsgemaakt voor een droefenis waarvan Laure – die wist wat droefenis was – zag dat die niet geveinsd was. 'Ze weet het niet meer.'

'Godzijdank,' zei Odile. 'Wie wil er nou weten dat-ie leeft? U?' Ze draaide rond en keek omhoog naar Laure. 'U loopt zo te zien ook niet over van opwinding.'

'Odile... mag ik u Odile noemen?' vroeg Laure. 'Deze babykleertjes zijn hiernaartoe gestuurd door iemand die in Italië woont. Dat

heb ik zwart-op-wit.’ Ze wachtte tot die informatie was doorgedrongen en voegde er toen vriendelijk aan toe: ‘De voorwerpen hier kunnen je aangrijpen en het is mogelijk dat je daardoor in de war raakt.’

‘Doe niet zo neerbuigend.’ Ze negeerde haar echtgenoot, opende haar tas, haalde er een strip pillen uit en drukte er een paar in haar hand. Yves slaakte een kreet en draaide zich om. ‘Hou je mond,’ gaf ze hem te verstaan.

‘Je hebt het beloofd toen je ontslagen werd uit het ziekenhuis.’ Yves stak zijn handen in zijn zakken.

‘O, ik heb het beloofd.’ Ze kokhalsde, maar slaagde er toch in de pillen door te slikken. ‘Mijn kind... ons kind... is wel ter wereld gekomen, maar slechts voor een paar uur. Ik had die kleertjes voor haar gekocht.’ Ze wees naar de vitrine. ‘Precies dezelfde. Ik heb haar ze nooit zien dragen.’

Afhandelen. Vastleggen. Faciliteren. Nic en zij kenden het klappen van de zweep.

Chantal had de bezoekers, die ongetwijfeld gebiologeerd waren door haar pimpelpaarse haar en vele piercings, naar de aangrenzende zaal 4 gebracht en gevraagd of ze daar vijf minuten wilden wachten. Kort daarna hielpen Laure en Nic een bibberige Odile de trap af, op de voet gevolgd door Yves. Beneden pakte hij met tegenzin de arm van zijn vrouw en loodste haar samen met Laure naar buiten.

‘Redt u het wel?’ vroeg Laure. Toen hij zijn schouders ophaalde, voegde ze eraan toe: ‘Sorry.’

‘Wat hebben we daar nou aan?’ Odile had zich losgerukt van haar echtgenoot en liep de straat op. ‘Je kunt sorry zeggen tot je een ons weegt, maar dat verandert niets. Het brengt de doden niet terug.’

Yves wierp Laure een verontschuldigende blik toe en ging achter zijn vrouw aan.

Laure draaide zich om en wilde naar binnen gaan.

‘U bent toch Laure Carlyle, de conservator?’

Laure werd aangeklampt door een lang, Noord-Europees ogend meisje met een donkere bril, hoewel haar accent erop wees dat ze ergens uit het zuiden van de Verenigde Staten kwam. Tennessee? Georgia?

Normaal gesproken schermde het museum personeel haar af van de gekkere, extremere mensen die iets van haar wilden. Maar het meisje oogde stabiel. En energiek. Ze wekte tevens de indruk dat ze geen angst kende.

Lobbyen was blijkbaar iets natuurlijks voor wie dit ook mocht zijn, want ze vervolgde: ‘Ik ben als freelance journaliste in Parijs om artikelen te schrijven. Ik hoorde over uw museum en ik zou er dolgraag met u over willen praten.’ Ze begon in een zwarte neopreen rugzak te rommelen en stak Laure een visitekaartje toe. ‘Ik heb hier net rondgelopen. Het is bijzonder. Er moet over geschreven worden. Er moet over *ú* geschreven worden.’ Meteen voegde ze eraan toe: ‘Ik doe zelf het vervelende werk wel, dus daar hoeft u zich geen zorgen over te maken. U hoeft alleen maar te praten.’

Dit was niet ongebruikelijk. Het museum had terreinwinst geboekt bij de reisgidsen en de pers. Journalisten waren geïntrigeerd door het concept en de locatie – o, het is in Parijs! Het gonsde op de sociale media. Zelfs *Newsweek* had avances gemaakt middels een e-mail: *We zullen u op de kaart zetten.*

‘Ik geef zelden interviews.’ Laure stak het kaartje in haar zak zonder ernaar te kijken.

‘Ik heb u gegoogeld,’ zei het meisje. Dit was, zoals gewoonlijk, tegen het zere been. ‘Een paar maanden geleden hebt u een interview gegeven aan een Italiaans tijdschrift. Wordt het niet tijd voor een ander blad?’

‘Nee.’

‘Ik heb een lijntje met *Vanity Fair*,’ zei het meisje. ‘Dit zou koren op hun molen zijn.’

Lokaas.